

KONSTRUKCIJE S GLAGOLOM "БЫТЬ" KONSTRUKCIJA "У МЕНЯ ЕСТЬ (НЕТ)" U RUSKOM JEZIKU

VESNA KRNETA
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK: 808.2-55
Stručni članak
Professional paper

Primljeno
1998-11-10
Received

1. i 2. lice jednine i množine sadašnjeg vremena od glagola "biti" u suvremenom ruskom književnom jeziku se ne upotrebljava. Upotrebljava se tek u nekim slučajevima oblik 3. lica jednine "есть" i veoma rijetko 3. lice množine "суть".

"Есть" se upotrebljava u suvremenom ruskom jeziku: 1) kao kopula složenog predikata u znanstvenim konstrukcijama; 2) pri postojanju ili posjedovanju nečег (i za jedninu i za množinu). Ako se konstatira prisutnost bilo kakvih osobina, duševnog stanja, bolesti, glagol "есть" se ne upotrebljava.

Analiza rečenica s glagolom "biti" u ruskom jeziku opterećena je nedovoljnim argumentima, tj. nemogućnošću da se dovoljno jasno definira suština i rasprostranjenost glagola "biti". Naviknuti smo da se glagoli javljaju češće u jeziku, što nije slučaj s glagolom "biti"; on se relativno rijetko koristi u odnosu na druge glagole. Postavlja se pitanje da li je "biti" uopće glagol; ali on ipak učestalo uzima prirodu i oblike glagola, ostajući na taj način "glagol-imenica".

Poznato je da postoji "nominalna rečenica" za koju je svojstveno odsutnost glagola, te da je takva rečenica opća pojava. Ovome se suprotstavlja česta činjenica da nominalna rečenica ima odgovarajuću rečenicu - ekvivalent s glagolom "biti". "S pravom se možemo zapitati zašto je to tako", naglašava istaknuti svjetski lingvist Emile Benveniste (1975: 143). On smatra da je "razlog u tome što se vjerojatno implicitno rasuđuje da je pojava glagola "biti" slijedila logički i kronološki izvjesnom lingvističkom stanju bez takvog glagola, ali se ovo linearno rasuđivanje na svim stranama sukobljava s negiranjem lingvističke stvarnosti, a ipak ne zadovoljava nijedan teorijski zahtjev" (isto).

Kako bismo valjano analizirali ovaj problem, moramo uzeti u obzir dv različita termina koji nisu dovoljno jasni u svezi s glagolom "biti". Jedan termin je

kopula, gramatička oznaka identiteta; drugi je glagol koji u potpunosti realizira svoju funkciju. Oba se koriste i potpuno su različiti, ali u mnogim jezicima su se stopili. "Dakle", ističe Benveniste, "problem 'biti' ne svodi se na proces kronološkog slijeda, već na proces dijalektičke koegzistencije dva termina, dvije funkcije, dvije konstrukcije" (143-144).

R. F. Poljanec i S. M. Madatova-Poljanec navode sljedeća značenja glagola "biti" u suvremenom ruskom jeziku: "postojati", "nalaziti se", "događati se" (1973: 59).

S. I. Ožegov i N. Ju. Švedova ovako određuju glagol "biti": "Наст. нет ; кроме 3. л. ед. числа 'есть' и устар. и книжн. 3. л. мн. ч. 'суть'); был, была, было ; не был, не была, не было, не были); буду, будешь; будь; бывший; будучи; несов.

1) Существовать, иметься.

Не было свободного времени. Город на месте бывшей деревни.

2) Присутствовать, находиться.

Б. Дома. Днём буду на работе. Б. на приёме.

3) Происходить, случаться.

Вчера была гроза. Б. беде. Встречи не было.

4) Употр. Как часть составного сказуемого.

Сын будет врачом. Отец был дома.

* Кем быть? - Какую избрать профессию.

Была не была! (разг.) - Надо рискнуть, попытаться. Будь что будет.

(разг.) -

1) что бы ни случилось. Будь что будет - еду!; 2) выражение принятия любого из возможных последствий. Я этому не подчинюсь, будь что будет! Быть по сему - в царской России: формула утвердительной резолюции царя. Кто (какой) бы то ни был, что (когда, где, куда, откуда) бы то ни было - при любых условиях; по отношению к любому, в любом месте, в любое время. Кто бы то ни был, а поможет. Когда бы то ни было, а встретимся. Где бы то ни было, а найду его" (1993: 64).

U našem prijevodu:

Sad. vrijeme (osim 3. lica jednine 'есть' i zast. knjiž. 3. lica mn. 'суть'); nesv.

1. Postojati, nalaziti se.

Nije bilo slobodnog vremena. Grad je na mjestu bivšeg / prijašnjeg sela.

2. Prisustvovati / biti nazočan.

Biti kod kuće. Tijekom dana bit ću na poslu. Biti na prijemu.

3. Događati se / zbivati se / dešavati se.

Jučer je bila oluja / bilo je ne vrijeme. Zbit će se / dogodit će se zlo. (Bit će zla / nevolje.)

Do susreta nije došlo. (Susret se nije odigrao.)

4. Koristi se kao dio složenog predikata.

5. Sin će postati liječnik. Otac je bio / se nalazio kod kuće.

* Što postati? - Kakvo zanimanje odabrati.

Na sreću! / Puklo kud puklo! (razg.) - treba se odvažiti / riskirati / pokušati.

Ma što se desilo; svakako.

1) Ma što se dogodilo / desilo. Svakako - putujem!;

1) Izraz prihvaćanja svake od mogućih posljedica. Neću se tome pokoriti, ma što se desilo!

2) Neka bude ovako - u carskoj Rusiji: formula careve zakonske odluke. Ma tko (ma kakav) bio, ma što (ma gdje, ma odakle, ma kamo) bilo - uz ma koje / bilo koje uvjete, u odnosu prema ma kome / bilo kome, na svakom / bilo kojem mjestu, u svako / bilo koje vrijeme. Ma tko bio, pomoći će. Kad (god to) bilo, srest ćemo se. Ma gdje (bio), naći ću ga.

Upotreba kopule sasvim je drugačija kada postavlja identitet između dva imenička termina. Ovdje najopćiji izraz nema glagola, te je to imenička rečenica, u ruskom jeziku morfem - nula, stanka, osigurava vezu između dva termina i potvrđuje njihov identitet, i to neovisno kakav je s logičkog motrišta modalitet tog identiteta: formalna jednadžba ("Москва је главни град Русије" - "Москва - столица России"), uključena u klasu ("Кит је сисавач" - "Кит - млекопитающее животное"), pripadništvo određenom skupu ("Кolja је Rus" - "Коля - русский"), itd.

"Važno je dobro uvidjeti da ne postoji nikakav odnos po prirodi ili po nužnosti između glagolskog pojma kao što je 'postojati, egzistirati, biti stvarno tu' i funkcije 'kopule'", piše Emile Benveniste (1975: 145).

Jasno je da se ne postavlja pitanje kako to da glagol "biti" može biti izostavljen. Slaganjem imeničkih termina iskaza (jednog do drugog) dobiva se imenička rečenica bez grafičkog izraza, tj. s pauzom između termina. Upravo primjer ruskog daje toj pauzi značaj elementa iskaza - to je znak predikacije.

Usporedimo li primjenu glagola "biti" u hrvatskom i ruskom jeziku, dolazimo do zaključka: u hrvatskom pomoćni glagol "j e s a m" ima punu primjenu (jesam ili sam, jesi - si, jeste - je, jesmo - smo, jeste - ste, jesu - su), dok se u ruskom jeziku ovaj glagol sačuvao samo u 3. licu jednine u obliku "есть" i vrlo rijetko se danas upotrebljava u 3. licu množine ("суть"). U staroruskom jeziku sadašnje vrijeme glagola "быть" tvorilo se od druge osnove i glasilo je: я емь, ты еси, он естъ, мы есмы, вы есте, они суть.

Upotreba 3. lica jednine "есть" je ograničena na neke slučajeve, i to:

1) kao kopula u imenskom predikatu kada se radi o definicijama iz znanosti:

Lingvistika je znanost o jeziku.

Языкознание **есть** наука о языке.

Černiševski je reкао:

Лiјеро - то је живот.

Прекрасное - **есть** жизнь.

Što je istina?

Что **есть** истина?

2) Kada se radi o značenju "imati" (u konstrukcijama s glagolom "быть" i obvezno upotrebom oblika "есть", "нет" u sadašnjem vremenu predikat se sastoji samo od glagola i nanjemu je logički naglasak. (Imenica koja označava objekt posesivnosti nije u sastavu predikata.) U konstrukcijama "у меня есть, у тебя

есть", itd., koje mi prevodimo s "imam, imaš" itd., iza ovih obrta stoji imenica u nominativu, na primjer:

3) Ja **imam** knjigu.

У меня **есть** книга.

Boris ima zanimljivu knjigu.

У Бориса **есть** интересная книга.

Imam brata.

У меня **есть** брат.

Он ima sestre.

У него **есть** сестры.

Imam vremena роћи u кино.

У него **есть** время пойти в кино.

U ostalim slučajevima ovaj se glagol ne upotrebljava, iako u našem jeziku stoji pomoćni glagol, na primjer:

Он **je** student.

Он студент.

Ми **smo** dobre prijateljice.

Мы хорошие подруги.

Они **su** u pravu.

Они правы.

Rečenicama u hrvatskom jeziku s glagolom "imati" u ruskom jeziku mogu odgovarati lične rečenice s glagolom "быть" (predikativnog oblika "есть" u sadašnjem vremenu). Rečenicama bez oblika "есть" ne označava se da subjekt posesivnosti nešto ima, nego se ukazuje kakvo je to što subjekt posesivnosti ima. Logički naglasak nije na glagolu, nego na pridjevu. Glagol "есть" se izostavlja ako se govori o postojanju nekih osobina, duševnog stanja, bolesti; recimo:

Djevojka im **дугу** kosu. (Kosa joj je duga.)

У девушки **длинные** волосы.

Boris ima **lijeru** narav. (Boris je dobre naravi.)

У Бориса **хороший** характер.

Otac ima **sijedu kosu i plave oči**. (Očeva je kosa sijeda, a oči plave.)

У отца **седые волосы и голубые глаза**.

Imam **crne** oči. (Oči su mi crne.)

У меня **чёрные** глаза.

Danas sa **loše** raspoložena.

Сегодня у меня **плохое** настроение.

Imam **gripu**.

У меня **грипп**.

Vaka ima **srčanu manju**.

У бабушки **порок сердца**.

Izostavljanje oblika "есть" u značenju "imati", odnosno njegovo postojanje može dati istoj rečenici različito značenje (čime se mijenja i smisao rečenice). Na primjer:

Vladimir **ima** prijatelje u Zagrebu. Vladimirovi **su** prijatelji u Zagrebu.
У Владимира **есть** друзья в Загребе. У Владимира друзья в Загребе.

Na ograničenu pripadnost ukazuje konstrukcija s "есть" (Vladimir ima prijatelje u Zagrebu, ali ih ima ili može imati i u drugim gradovima), a na potpunu pripadnost ukazuje konstrukcija bez "есть" (svi se Vladimirovi prijatelji nalaze u Zagrebu).

Također:

Imam zanimljive knjige. Moje su knjige zanimljive.

У меня **есть** интересные книги. У меня интересные книги.

Otac ima sijedih vlasi. Očeva je kosa sijeda.

У отца **есть** седые волосы. У отца седые волосы.

On ima fotografija u boji. Njegove su fotografije u boji.

У него **есть** цветные фотографии. У него цветные фотографии.

Konstrukcije s ovim oblikom i bez njega mogu izražavati i druge nijanse značenja. Ako pitamo koristeći "есть", tražimo odgovor da li netko ili nešto ima, a ako pitamo bez "есть", onda želimo precizirati ili provjeriti nešto. Na primjer:

Имаш ли ti novi kaput (tj. uopće u ormaru i sl.)? У тебя **есть** новое пальто?

Da li je kaput na tebi **nov** (možda je i star)? У тебя новое пальто?

Има ли Petar malu djecu? У Петра **есть** маленькие дети?

Jesu li Petrova djeca **mala**? У Петра **маленькие** дети?

Prezentu glagola "nemati" u hrvatskom jeziku odgovara konstrukcija s negacijom "нет" u ruskom jeziku. U ruskom tu upotrebu nalazimo samo uz niječne oblike glagola, s tim da se u značenju sadašnjeg vremena upotrebljava "нет" + genitiv (У + gen. + нет + gen.). Na primjer:

Nemam knjigu.

Ми **nemam** te knjige.

On nema brata.

Oblici "не было", "нет", не будет", upotrebljavaju se i za jedninu i za množinu. U hrvatskom jeziku, kao i u potvrdnim rečenicama u ruskom, subjekt posesivnosti je u nominativu (gramatički subjekt), a objekt posesivnosti u akuzativu ili genitivu.

Тi **немаш** ovu knjigu?

У тебя **нет** этой книги?

Они **не** имали дјесе.

У них **не** было детей.

Ја **не**ću имати времена.

У меня **не** будет времени.

Objekt posjedovanja u ruskom jeziku uvijek stoji u genitivu (u hrvatskom u akuzativu ili genitivu). Predikat je u sadašnjem vremenu oblik "нет", a u prošlom i budućem vremenu bezlični oblik glagola "быть" s гђесом "не" ("не было", "не будет").

U odgovarajućim potvrdnim formama sa značenjem "postoji, postoje, ima", na mjestu genitiva stoji nominativ. Na primjer: Есть надежда, есть время.

"Суть" kao oblik 3. lica množine koristi se vrlo rijetko u književnim tekstovima ili nekim definicijama.

IZVORI

Marojević, 1983. *Gramatika ruskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Nikolić, 1969. *Gramatika ruskog jezika. (Fonetika i morfologija)*. Beograd: zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Ožegov, N. Ju. Švedova, 1993. *Tolkovijj slovar' russkogo jazyka*. Moskva: Rossijskaja akademija nauk.

F. Poljanec, S. M. Madatova-Poljanec, 1973. *Rusko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.

I. M. Pul'kina, E. B. Zahava-Nekrasova, 1977. *Učebnik russkogo jazyka dlja studentov inostrancev. Praktičeskaja grammatika s upražnjenijami*. Moskva: Russkij jazyk.

LITERATURA

Benvenist, 1975. *Problemi opšte lingvistike*. Beograd: Nolit (prijevod i pogovor Sreten Marić).

Vesna Krneta: THE CONSTRUCTION WITH THE VERB "БЫТЬ", THE CONSTRUCTION IN RUSSIAN "У МЕНЯ ЕСТЬ (НЕТ)"

S u m m a r

The first and second person singular and plural of the present tense of the verb "to be" are not used in contemporary Russian. "Есть" the form of the third person singular is used only in some cases while the third person plural "суть" is used very rarely.

"Есть" is used in contemporary Russian: 1) as a copula of the complex predicate in scientific constructions; 2) referring to the existence or the possession of something (both for the singular and the plural). If the speaker seeks to establish any kind of characteristics, a state of mind, sickness, the verb "есть" is not used.